

Tryghed i skolen – om konflikthåndtering og elevmægling

En afsluttende rapport på udviklingsprogrammet En skole i bevægelse,
afsnit 4 Tryghed for alle, del 1 – mobning

Af Karin M. Villumsen, DCUM

BRUG KONFLIKTEN

dcum.

dcum.

Dansk Center for Undervisningsmiljø • Danish Centre of Educational Environment
www.dcum.dk • dcum@dcum.dk • tlf. +45 722 654 00 • fax +45 722 654 01
Postboks 2077 • Blommevej 40 • DK - 8900 Randers

Tryghed i skolen – om konflikthåndtering og elevmægling

En afsluttende rapport på udviklingsprogrammet "En skole i bevægelse", afsnit 4 Tryghed for alle, del 1 – mobning.

Karin M. Villumsen, konsulent ved DCUM

Baggrund

DCUM har i perioden august 2003 til juli 2006 arbejdet med afsnit 4, del 1, **Tryghed for alle** – mobning, under udviklingsprogrammet *En skole i bevægelse*. Arbejdet har været organiseret i projekter og formidlingsarbejde, som det vil fremgå nedenfor. Der er udarbejdet årlige projektbeskrivelser samt årlige statusrapporter til Undervisningsministeriet.

Nærværende rapport udgør status på det tredje projektår og er samtidig også den afsluttende rapport på DCUMs engagement i udviklingsprogrammet.

Der afrapporteres på følgende grundlag:

- Beskrivelse af initiativer/opgaver under Tryghed for alle – mobning, som de er beskrevet i samarbejdsaftalen for de samlede tre projektår
- Årsprojektbeskrivelsen for tredje projektår
- Opsamling på modelprojekterne og kampagnen
- DCUMs øvrige initiativer vedrørende trivsel og bekæmpelse af mobning

Rapporten beskriver således de forskellige aktiviteter, som DCUM har iværksat og afviklet igennem de tre projektår. Der afsluttes med en perspektivering af det arbejde og de erfaringer, der er gjort som følge af projektet og den særlige indsats.

Med rapporten følger en række bilag:

1. Regnskab for tredje projektår
2. Årsprojektbeskrivelser for de enkelte år samt statusrapporter
3. Projektbeskrivelser af modelprojekter
4. Beskrivelse af netværket
5. Kommissorium for arbejdsgruppen
6. Program for konferencerne
7. Projektbeskrivelse af kampagnen
8. Brug konflikstens produkter: vejledningshæfte, hæfter med gode eksempler, film, invitation til premiere, Undersøgelsen Mobning og Konflikt 2006, plakater og kursuskatalog
9. Notat om Mobbenøglen
10. Oversigt over Attention Mobning
11. Input til evaluering
12. Beskrivelse af praktikerkorps

Hvilke initiativer og aktiviteter er indeholdt i Tryghed for alle?

Formålet med initiativerne under afsnit 4, *Tryghed for alle, del 1 – mobning* har samlet set været at bidrage til at forebygge og bekæmpe mobning og et mobbemiljø i skolen gennem langsigtede og systematiske tiltag som fx konflikthåndtering blandt og med eleverne som centrale aktører samt skolemægling og herunder særligt elevmægling. Fokus har således ikke været på mobning og hvad skolen gør i den akutte situation, men i stedet hvordan elever og personale kan geares til at håndtere svære og konfliktfyldte situationer og relationer på en hensigtsmæssig og dialogorienteret måde.

Antagelsen bag disse mere langsigtede tiltag er, at eleverne ved at udvikle deres sociale og relationelle kompetencer bliver i stand til bedre selv at deltage som ansvarlige parter i de forskellige fællesskaber, de indgår i. At udstyre elever og personale med tilgange og metoder til at håndtere konflikter mere konstruktivt vil bidrage til en skolekultur og et undervisningsmiljø, hvor trivsel og læring fremmes og mobning og social udstødelse modvirkes. Samtidig får skolen tilført flere metoder til håndtering af konflikter, dilemmaer og svære situationer – metoder der nogle gange kan træde i stedet for straf og skyld, andre gange supplere en straf, så alle elever trygt kan komme i skole og være sig selv bekendt.

Følgende initiativer er beskrevet i den treårige samarbejdsaftale mellem Undervisningsministeriet og DCUM:

- Iværksættelse af modelprojekter til udvikling af elev/elevforholdet
- Iværksættelse af en kampagne mod mobning i skolerne, hvori inddrages arbejdet med/udvikling af mægling i konflikter eleverne imellem med støtte i norske erfaringer på dette område samt det danske udviklingsprojekt Skolens Sociale Liv
- Formidling af resultaterne til skolerne gennem konferencer og på Internettet

... Og DCUM har gjort følgende:

DCUM har iværksat og gennemført to modelprojekter på to forskellige skoler i skoleåret 2004/05.

Det ene modelprojekt omhandlede *Elevmægling* og foregik på Hjortespring Skole i Herlev. Skolen havde tidligere været med i projektet *Skolens sociale liv* og havde således en række relevante erfaringer inden for konflikthåndtering og socialt kompetencearbejde, som vi kunne bygge videre på.

Det andet modelprojekt omhandlede *Trivsel og konflikthåndtering* med særligt fokus på sprog, omgangstone og konflikthåndtering i klasserummet. Dette modelprojekt foregik på Holmeagerskolen i Greve – en skole uden forhåndskendskab til konflikthåndteringsmetoder.

De to modelprojekter er nærmere beskrevet i bilagene med projektbeskrivelserne samt i nærværende rapports afsnit *Afslutning og perspektivering*.

DCUM har taget kontakt til skoler og centrale parter i Oslo med henblik på at indsamle viden og erfaringer fra det norske skolemæglingsprogram. Endvidere har DCUM på nordisk plan deltaget i det nordiske netværk *Nordisk forum for mægling og konflikthåndtering*, særligt i undergruppen om skolemægling i Norden. Endelig har DCUM i projektperioden etableret et nationalt netværk af skoler, der på forskellig vis arbejder med konflikthåndtering, mægling og sociale kompetencer blandt og med elever samt generelt i skolekulturen.

Formålet med de forskellige kontakter og netværk har været udveksling af viden, erfaringer, perspektiver og generel inspiration til planlægning, undervisning og organisering af skolemægling.

Erfaringerne fra arbejdet med modelprojekterne samt fra de forskellige samarbejdscontakter og netværk er formidlet gennem kampagnen **Brug Konflikten**, som beskrives nedenfor. Kampagnen har blandt andet taget højde for formidling af det sidste punkt i samarbejdsaftalen, nemlig formidling af resultaterne til skolerne gennem konferencer og Internettet.

Bilag: Projektbeskrivelse af modelprojekter; Beskrivelse af netværk for konflikthåndterende skoler; Årsprojektbeskrivelser og årlige statusrapporter for projektet.

Følgende aktiviteter er beskrevet i projektbeskrivelsen for tredje projektår, 2005/06:

- Planlægning, organisering og gennemførelse af kampagne, blandt andet gennem:
 - ⇒ Konference
 - ⇒ Film om elevmægling
 - ⇒ Vejledningsmateriale
 - ⇒ Formidling via hjemmeside
 - ⇒ Rapport om modelprojekter

... Og DCUM har gjort følgende:

Kampagnen Brug Konflikten

DCUMs oplysningskampagne om konflikthåndtering og mægling i grundskolen løb fra medio marts til ultimo maj 2006. I denne periode havde DCUM særligt fokus på formidling af erfaringer og muligheder med konflikthåndtering og mægling i skolen, især elevmægling. Det skete gennem konferencer, workshops, hjemmesider, nyhedsbreve, telefonsurvey og materiale, der blev sendt ud til skolerne.

Kampagnens formål var at udbrede kendskabet til og brugen af konstruktiv konflikthåndtering i skolen. De forskellige elementer i kampagnen skulle bidrage til en konstruktiv vinkel på konflikter og dialog i skolen samt give et kvalificeret bud på, hvordan konflikthåndtering kan udbredes som almene kompetencer blandt elever og personale. Endelig skulle kampagnen koble arbejdet med konflikthåndtering til skolens undervisningsmiljø og en generel bekæmpelse af mobning.

Nedenfor beskrives de forskellige elementer i **Brug Konflikten**.

Bilag: Projektbeskrivelse af kampagnen Brug Konflikten

Konferencer om konflikthåndtering og elevmægling i skolen

DCUM afholdt to praktikerkonferencer om konflikthåndtering og elevmægling i grundskolen. Konferencerne blev afholdt den 21. marts i Århus og igen den 23. marts i Korsør med fuldt hus begge steder. I alt deltog ca. 800 lærere, elever, skoleledere, forældre og andre med interesse for grundskolen i de to konferencer for at få inspiration til, hvordan konflikter kan håndteres bedre og mere effektivt i skolens miljø.

Konferencerne startede i plenum med en introduktion til DCUMs arbejde med og anbefalinger til skoler vedrørende konflikthåndtering. Derefter gav to elevmæglere, Johanne og Milad, hver deres personlige beretning om at være mægler og der blev rappet mæglerrap, anført af elevmæglere og lærere på Hjortespring Skole.

Efter plenum var der to workshoprunder. De ni forskellige workshoper blev ledet af forskellige skoler – med repræsentanter for elever og lærere/ledelse. Workshoperne repræsenterede en variation af tilgange og metoder til konflikthåndtering og elevmægling og gav mulighed for dialog om skolernes tiltag og erfaringer samt for konkrete øvelser, der kunne illustrere metoder og teknikker i konflikthåndtering. De var ni forskellige workshoper var:

1. Hjortespring Skole: Elever som ressource i mægling og konflikthåndtering
2. Holmeagerskole: Konflikthåndtering på skoleskemaet
3. Sjællandsgades Skole: Tryghed, ansvar og respekt gennem skolemægling
4. Nørre Snede Skole: Empatisk kommunikation i den almindelige undervisning og i specialundervisningen
5. Statens Pædagogiske Forsøgscenter: Konflikter som livsvilkår med muligheder
6. Sabro Korsvejskolen: Peer-Education. Elever lærer elever at håndtere konflikter
7. Forsøgsskolen på Statens pædagogiske Forsøgscenter / Byskolen: Ledelsens rolle i en konflikthåndterende skolekultur
8. Ranum Skole: Når stærke følelser skaber konflikter – så er der mægling på skolen
9. LOPEdeVega: Drama som redskab til at belyse svære emner

Efter workshoprunderne samledes alle igen i plenum, hvor filmen [Elevmæglerne](#) blev præsenteret af filmproducenten Ulrik Holmstrup, og der blev vist scener fra filmen. Dagen sluttede med, at elevmæglerne fra Hjortespring Skole igen stillede sig på scenen og med musik og rap om mægling sendte folk rappende hjem.

Alle materialer fra konferencerne og workshoperne er elektronisk tilgængelige via dcum.dk og brugkonflikten.dk

Bilag: Konferenceprogram

Konflikthåndtering og mægling i skolen – et vejlednings- og inspirationsmateriale

For at udbrede kendskabet til og formålet med konstruktiv konflikthåndtering og mægling i skolen samt for at understøtte skolerne i deres indsats har DCUM udarbejdet et vejledningsmate-

riale til brug for skolens ledelse og pædagogiske personale med titlen: [Konflikthåndtering og mægling i skolen – et vejlednings- og inspirationsmateriale](#).

Vejledningsmaterialet indeholder en introduktion til de mest centrale begreber og temaer inden for konstruktiv konflikthåndtering og skolemægling. Derudover er der nogle anbefalede skolemodeller for at udvikle en konflikthåndterende kultur og skolemægling. Modellerne indeholder forslag til iværksættelse, organisering, kompetenceudvikling, aktiviteter, tid og ressourcer.

Derefter følger en vejledningsdel til ledelsen og det kommunale niveau med en anbefalet handleplan for udvikling af skolemægling. Der er anbefalinger til ledelsens rolle, organisering og spredning samt dokumentation og evaluering.

Sidste del af vejledningsmaterialet henvender sig til det pædagogiske personale på skolen. Her er anbefalinger og inspiration til, hvordan konflikthåndtering og mægling kan integreres i et teamsamarbejde, i de pædagogiske mål, i undervisningen og i elevkulturen. Der er også anbefalinger til udvikling af elevmægling, en ny voksenrolle, forslag til organisering samt til dokumentation og evaluering.

For yderligere inspirationsmateriale henviser vejledningsmaterialet til www.brugkonflikten.dk hvor der ligger materiale, der understøtter processerne i udvikling af skolemægling: organisering, handleplan, dokumentation og evaluering, undervisning osv.

Vejledningsmaterialet og anbefalingerne bygger dels på erfaringerne fra modelprojekterne og fra projektet *Skolens sociale liv*, input fra netværksskoler samt inspiration fra skolemæglingsprogrammet i Norge. Vejledningsmaterialet er udarbejdet af DCUM i samarbejde med en arbejdsgruppe bestående af centrale aktører og videnspersoner inden for emnet og skoleverdenen.

Bilag: Hæftet [Konflikthåndtering og mægling i skolen – et vejlednings- og inspirationsmateriale](#); Kommissorium for arbejdsgruppen.

Elevmæglerne – en dokumentarfilm om konflikter og elevmægling i grundskolen

DCUM har udgivet en film, [Elevmæglerne](#) – om konflikter og elevmægling i grundskolen. Filmen dokumenterer elevmægling som initiativ og udviklingsproces i arbejdet med en konstruktiv tilgang til konflikter i skolelivet, herunder en aktiv brug af eleverne som en ressource.

Målgruppen er elever fra 5. klasses trin og opefter, lærere, pædagoger, skoleledelsen og skolens bestyrelse, øvrige personale, forældre og øvrige interesserede.

I filmen følger man en række elever og lærere på Hjortespring Skole i Herlev over en periode, hvor skolen beslutter at indføre elevmægling efter i længere tid at have arbejdet med konflikthåndtering i skolens sociale liv. Filmen viser, hvordan elevmægling kan indføres, de pædagogiske overvejelser og dilemmaer, hvordan eleverne bliver undervist, udvalgt og senere fungerer som elevmægler. Man følger nogle af elevmæglerne i deres arbejde, ligesom man følger nogle forskellige konflikter og måden de løses på. Endelig viser filmen også, hvilke konflikter der opstår i skolen mellem elever i hverdagen, samt hvordan de mindre elever søger og bruger elevmæglerne.

[Elevmæglerne](#) er en inspirationsfilm, fx til:

- Hvordan elever kan inddrages som aktive konfliktlødere i deres eget sociale skoleliv
- Hvordan elever kan mægle og bruges som ressource i det sociale liv i skolen
- Undervisning og øvelser med eleverne
- Hvem kan mægle og hvad skal de voksne være opmærksomme på omkring elevmæglerne

Filmen er produceret for DCUM af tvDOKfilm, 2006. Varighed: 52 minutter.

[Elevmæglerne](#) er også udgivet med engelske undertekster: [The pupil mediators – a documentary about conflicts and pupil mediation in primary school](#).

Bilag: Filmene [Elevmæglerne](#) og [The pupil mediators](#); Invitation til premiere på filmen.

Konflikthåndtering i skolen – gode eksempler

I artikelform beskrives ni gode eksempler på, hvordan 10 grundskoler har forbedret elevernes undervisningsmiljø ved at indføre konstruktiv konflikthåndtering i skolens kultur. Flere har indført skolemægling, nogle med elever som mæglere, andre med voksne som mæglere. Skolerne har det til fælles, at de alle ønsker at styrke personalets og elevernes sociale kompetencer og dermed styrke oplevelsen af at kunne håndtere dilemmaer og svære situationer på en genoprettende måde, via dialog frem for straf.

DCUM vil med artiklerne inspirere andre skoler til at se på egen konfliktkultur og få konkrete eksempler på, hvordan man kan arbejde mere systematisk med forskellige metoder til konflikthåndtering.

Bilag: Hæftet [Konflikthåndtering i skolen – gode eksempler](#).

Bekæmpelse af mobning – gode eksempler fra grundskolen

Ligeledes i artikelform beskrives ni gode eksempler på skolers arbejde med at forebygge og bekæmpe mobning. Artiklerne er målrettet grundskolens ledelse, lærere og elever, som kan få et indblik i, hvordan man kan arbejde systematisk for at forebygge og bekæmpe mobning og derved skabe større trivsel i skolelivet. Skolernes forskellige tilgange og metoder kobles alle til indsatsen om et bedre psykisk undervisningsmiljø.

DCUM vil med artikelserien skabe inspiration til andre skoler samt understrege betydningen af og behovet for at arbejde med elevernes trivsel og læring i et kontinuerligt perspektiv. Artikelserien kobles til artikelsamlingen om konflikthåndtering i skolen, Brug Konflikten kampagnen samt DCUMs øvrige værktøjer og materiale til arbejdet med undervisningsmiljø.

Artiklerne kan hentes elektronisk på www.dcum.dk

Bilag: Hæftet [Bekæmpelse af mobning – gode eksempler fra grundskolen](#).

Kampagnesitet www.brugkonflikten.dk

DCUM samlede al materialet fra modelprojekterne og øvrigt inspirationsmateriale fra netværket af konflikthåndterende skoler på et kampagnesite: www.brugkonflikten.dk

Sitet giver viden og inspiration til konstruktiv konflikthåndtering og skolemægling til elever og voksne i skolen. Man finder eksempelvis ideer og inspiration til at komme i gang med at indføre elevmægling, konkret undervisningsmateriale og undervisningsforløb, evalueringsskemaer, eksempler på organisering, vejledning til ledelsen og til det pædagogiske personale, links til blandt andet skoler, som arbejder konkret med emnet, gode historier mv. Det er også muligt at sende et elektronisk postkort, se introduktionsklip til filmen [Elevmæglerne](#), høre en rapsang om mægling og bestille materiale fra hjemmesiden.

Plakater

I forbindelse med kampagnen har DCUM fremstillet nogle temaplakater, som den enkelte skole kan hænge op centrale steder. Plakaterne skal gøre opmærksom på kampagnen og kampagnens hjemmeside.

Plakaterne bestilles på www.dcum.dk/butikken eller www.brugkonflikten.dk

Bilag: Plakaterne.

Mobning og konflikt 2006 – en undersøgelse i 9. klasse

Børnerådet og DCUM gennemførte i 2006 en spørgeskemaundersøgelse gennem Børnerådets Børne- og Ungepanel. 725 elever fra 9. klasse over hele landet svarede på en række spørgsmål angående mobning og konflikter i skolen.

Hvordan oplever eleverne mobning og omfanget af mobning på skolen, når man går i 9. klasse? Hvilke konflikter er man involveret i, hvordan løses de og hvordan påvirker konflikter hverdagen i skolen? Disse og mange flere spørgsmål blev stillet med den intention at dokumentere og at afdække temaer og tendenser indenfor mobning og konflikthåndtering i skolen sådan som eleverne oplever det.

Nedenstående viser nogle af de mest centrale resultater fra undersøgelsesdelen om konflikter – et emne, der ikke tidligere er blevet spurgt til i andre undersøgelser:

Hvor ofte er eleverne involveret i konflikter?

	Dreng	Pige
• Hver dag	12,4 %	4,4 %
• Et par gange om ugen	16,0 %	10,0 %
• Et par gange om måneden	25,1 %	22,2 %
• Næsten aldrig	32,9 %	51,3 %
• Jeg er ikke involveret i konflikter	13,6 %	12,2 %

Konflikter opleves af et flertal af eleverne som en naturlig del af hverdagen. På trods af dette er det kun 1/3 af eleverne, som har kendskab til, om deres skole har retningslinjer for konfliktløsning. Over 80 % af eleverne mener, at dialog og samtale er den bedste måde at løse konflikter på, men ca. 15 % mener, at det er vold.

Der er mange forskellige årsager til, at konflikter opstår, men eleverne oplever, at de primære årsager er misforståelser, dårligt humør, sladder/rygter og regler på skolen. Eleverne er typisk i konflikt med andre elever, men næsten lige så ofte med lærere på skolen.

Konflikter påvirker elevernes hverdag – uanset om de selv er en del af dem eller ej. Så konflikterne er med til at påvirke oplevelsen af at gå i skole, typisk i en negativ retning. Synet på konflikter er dog flertydigt. På den ene side mener et flertal, at man lærer noget af at håndtere konflikterne og på den anden side mener næsten halvdelen, at konflikter er ødelæggende for det sociale miljø i klassen.

Generelt synes eleverne ikke, at lærerne klarer løsningen af konflikterne specielt godt.

Undersøgelsen er trykt og udgivet i et samarbejde mellem Børnerådet og DCUM. Undersøgelsen kan også hentes elektronisk på www.dcum.dk/undervisningsmiljoe/undersoegelser

Bilag: Rapporten [Mobning og konflikt 2006](#).

Kurser i konflikthåndtering og rådgivning

DCUM udsendte i starten af 2006 et kursus katalog, hvori også kurser om konflikthåndtering var beskrevet. DCUM har på den baggrund afholdt følgende kurser indenfor konflikthåndtering og elevmægling:

- Grundkursus i konflikthåndtering for lærere, pædagoger og skoleledere. Et 28 timers kursus fordelt over fire dages eksternat. Kurset blev afholdt i Næstved i september måned med 14 deltagere fra forskellige skoler i landet. Alle havde det formål at udvikle konflikthåndteringskulturen på skolen gennem blandt andet elevmægling
- 16 timers særligt tilrettelagt kursus i konflikthåndtering for to skoler i Hirtshals, fordelt over september – oktober
- Fire foredrag/oplæg om konflikthåndtering og skolemægling målrettet skolers personale og et institutionelt niveau. Arrangementerne blev afholdt som oplæg/kurser/workshop i både Danmark og Finland (nordisk netværk)
- Et ugekursus i konflikthåndtering og mægling afvikles i foråret 2007 i forbindelse med Den Frie Lærerskoles ugekursus

DCUM har derudover modtaget en del forespørgsler på skolebaserede kurser og temadage. Nogle af disse er henvist videre til det netværk af ressourcepersoner, som DCUM efterhånden har fået opbygget inden for det psykiske undervisningsmiljø på grundskoleområdet. Nogle forespørgsler er blevet tilrettelagt i samarbejde med DCUM, mens andre igen har trukket sig.

Der har i hele 2006, særligt efter kampagnens lancering, medio marts, været en stor efterspørgsel på råd, vejledning, materialer og kontaktnetværk om arbejdet med konflikthåndtering og

elevmægling fra grundskoleområdet. DCUM har varetaget denne efterspørgsel gennem telefonisk og elektronisk rådgivning og vejledning samt ved at sende efterspurgt materiale ud.

Bilag: Kursuskatalog.

Øvrig kampagneformidling

Kampagnen er blevet formidlet gennem breve og konferenceprogram sendt direkte til grundskolerne. Dertil er kampagnen og de forskellige elementer/materialer blevet omtalt i DCUMs elektroniske nyhedsbrev, der rundsendes til samtlige skoler. De forskellige materialer er løbende blevet omtalt på forsiden af DCUMs website.

DCUM har endvidere annonceret med link til [Brug Konflikten](#) på folkeskolen.dk og friegrundskoler.dk, ligesom der er blevet annonceret for konferencer og kampagne i disses tryktes medlemsblade. Kampagnen og konferencerne er blevet omtalt på og linket til via Undervisningsministeriets hjemmeside og endelig er kampagne, konference og materialer blevet omtalt i flere fagblade og i lokale dagblade. Kampagnen og materialerne omtales også gennem Det Kriminalpræventive Råds hjemmesider og på en række nordiske hjemmesider for skoler og netværk med fokus på konflikthåndtering og mægling.

Der er udsendt pressemeddelelser i forbindelse med kampagnestart og konferencerne ligesom centrale aktører og politiske niveauer inden for grundskoleområdet er blevet orienteret gennem breve om kampagnen og dens elementer.

Medio maj lavede DCUM en telefonsurvey blandt 500 skoler. Formålet med undersøgelsen var at tage en stikprøve af, hvorvidt skolerne havde kendskab til kampagnen og de forskellige elementer og materialer samt at gøre opmærksom på, at materialet findes, hvad skolen kan bruge det til, hvordan man kan anskaffe sig materialet samt, hvor man kan få mere at vide.

Ud af de 500 skoler, der blev kontaktet, deltog i alt 154 skoler (en ledelsesrepræsentant) i et telefoninterview om kendskabet til kampagnen. Her er hovedresultaterne:

- 40 % havde kendskab til, at kampagnen var i gang
- 79 % var interesseret i materialerne
- 65 % svarede, at skolen prioriterer konflikthåndtering højt i forhold til skolens samlede profil, mens 27 % prioriterer det middelhøjt og 8 % svarede ved ikke

Generelt var de fleste glade for opringningen og udtrykte en positiv interesse i materialet. Efterfølgende har DCUM valgt at udsende en gratis såkaldt skolepakke til samtlige skoler, frem for at den enkelte skole selv skulle bestille en gratis pakke.

Skolepakke med materialer

Samtlige grundskoler, kommunale forvaltninger inden for skoleområdet og samtlige Pædagogiske Psykologiske Rådgivninger, PPR, har fået tilsendt et sæt gratis materialer i en såkaldt *skolepakke*, bestående af:

- Konflikthåndtering og mægling i skolen – et vejlednings- og inspirationsmateriale

- Elevmæglerne – en dokumentarfilm om konflikter og elevmægling i grundskolen
- Konflikt håndtering i skolen – gode eksempler
- Mobning og konflikt 2006 – en undersøgelse i 9. klasse
- Kursuskatalog
- 5 forskellige plakater

Hvordan anskaffes materialerne i øvrigt?

Materialerne fra [Brug Konflikten](#) begrænser sig ikke til kampagneperioden, men kan bestilles fortløbende. Samtlige materialer findes i elektronisk form på: www.dcum.dk eller www.brugkonflikten.dk

Materialer kan også bestilles gennem DCUMs elektroniske butik: www.dcum.dk/butikken
Her findes priser og bestillingsskema.

Finansiering af aktiviteterne i Tryghed for alle

Initiativer og aktiviteter i DCUMs andel af indsatsen for **Tryghed for alle** er finansieret af henholdsvis bevillingen fra Undervisningsministeriet i forbindelse med udviklingsprogrammet *En skole i bevægelse* samt gennem DCUMs ordinære driftsbevilling.

Bilag: Regnskab for tredje projektår.

DCUMs øvrige initiativer for trivsel og mod mobning

Sideløbende med kampagnen [Brug Konflikten](#) arbejder DCUM med andre aktiviteter og projekter inden for det psykiske undervisningsmiljø og bekæmpelse af mobning på grundskoleområdet. Af grundlæggende karakter kan nævnes: udvikling af værktøjer og gode råd; telefonisk og elektronisk rådgivning, fortsat styrkelse af samarbejdspartnere, såvel på praktikerplan som på myndighedsniveau; netværksarbejde, fx gennem Det Nationale Samarbejde under Trivsels erklæringen; løbende opdatering af hjemmesiden osv.

I 2006 skal tre særlige initiativer fremhæves: Mobbenøglen lukning, udbygning af Termometeret og kampagnen Attention Mobning.

Mobbenøglen var et elektronisk baseret værktøj til at måle det sociale miljø, herunder omfanget af mobning, i en klasse eller på en skole. Som en del af værktøjet fulgte en vejledningsdel med pædagogiske refleksioner og handleanvisninger i forbindelse med en skoles indsats. Mobbenøglen blev udviklet af Rådgivende Sociologer med DCUM og en række andre aktører som samarbejdspartnere og med den klausul, at Mobbenøglen kun skulle være tilgængelig fra DCUMs hjemmeside. DCUM har dog ikke været tilfreds med produktet, jf. vedlagte notat om Mobbenøglen, og kun få skoler har benyttet sig af værktøjet.

Samtidig er DCUMs eget elektroniske værktøj, **Termometeret**, som bruges til kortlægning af undervisningsmiljøet, herunder også det sociale miljø og omfanget af mobning blevet udvidet med et ekstra modul om mobning.

Derfor lukkede og fjernede DCUM i starten af 2006 Mobbenøglen fra hjemmesiden. I stedet tilbydes Termometeret som et mere sammenhængende og kvalificeret værktøj. Termometeret er et elektronisk og modulopbygget spørgeskema, der er gratis for skolerne at benytte. I tilknytning til tilbudet om Termometeret har DCUM også udarbejdet skabelon til en antimobbestrategi, der sikrer kvalitet og kontinuitet i arbejdet med at fremme trivsel og modvirke mobning. Endelig kan skolerne indberette og registrere deres UMV og antimobbestrategi gennem Skolelisten. Se mere på dcum.dk

Attention Mobning er en ny og den seneste kampagne mod mobning i grundskolen. Kampagnen er blevet til i samarbejde mellem DR og DCUM, finansieret af Undervisningsministeriet og TrygFonden. Attention Mobning er en selvstændig kampagne, hvor der dog refereres til Brug Konflikten, ligesom der i Brug Konflikts kampagneperiode blev refereret til en mere direkte indsats mod mobning gennem den store kampagne i efteråret 2006, nemlig Attention Mobning.

DCUM har blandt andet bidraget med den store metodehåndbog *Er du med mod mobning – 42 veje til bedre trivsel*, målrettet grundskolen. Også tal om mobning samt materialer til inspirationsaftener for skolebestyrelserne har DCUM stået for. Endelig har der været et stort koordinationsarbejde med DR, der har stået for TV- og radioprogrammer samt en opdatering af deres website. Se en nærmere beskrivelse af elementerne i Attention Mobning i vedlagte bilag.

Bilag: Notat om Mobbenøglen; Oversigt over Attention Mobning.

Afslutning og perspektivering

Opsamling fra modelprojekterne

Erfaringer og konkret materiale fra de to modelprojekter om henholdsvis *Elevmægling* og *Konflikthåndtering og trivsel* er indarbejdet i vejledningsmaterialet: **Konflikthåndtering og elevmægling i skolen – et vejlednings- og inspirationsmateriale**. Desuden findes diverse materialer til download på brugkonflikten.dk. I det følgende opsummeres de væsentlige hovedpunkter og anbefalinger fra de to modelprojekter.

Fra modelprojektet om Elevmægling er hovedkonklusionerne og anbefalingerne:

- Ledelsen spiller en afgørende rolle for rækkevidden af elevmægling. Gennem ledelsens opbakning løftes et initiativ til at blive et skoleprojekt, der samtidig profilerer skolen i lokalmiljøet. Ledelsen er med til at sætte mål, skaffe de fornødne ressourcer (timer, kurser, personale, organisering), kommunikere beslutninger ud, være i dialog med det øvrige personale, involvering af forældrebestyrelsen, lokale politikere, lokale medier osv. Mindst én repræsentant for ledelsen har en tæt kontakt til tovholdergruppen for elevmægling.

- Elevmægling skal knytte an til andre initiativer/tiltag og erfaringer på skolen, sådan at elevmægling ses som et sammenhængende tiltag, der giver mening i en større proces med at arbejde for trivsel, modvirke mobning, skabe et bedre undervisningsmiljø, inddrage eleverne, udvikle ressourcer og sociale kompetencer samt som en del af en skolekultur, hvor demokrati, rummelighed og kommunikation er i centrum.
- Elevmægling kræver, at personalet har et minimum af kendskab til forskellige former for konflikthåndtering samt at gerne to til tre personale har nærmere kendskab til mægling. Disse to – tre personer fungerer som tovholdergruppe eller kontaktpersoner til elevmæglerne, fx til at udvælge, konkret organisere elevmægling, uddanne elevmæglerne, supervisere dem og være sikkerhedsnettet under elevmæglerne. Tovholderne kan også tilbyde kursus i konflikthåndtering til fx nyt personale på skolen samt selv fungere som mægler for de ældre elever.
- Der skal være tæt kontakt til forældrene om et sådant initiativ, særligt til elevmæglerforældrene. På Hjortespring Skole har forældrene vist sig at være særdeles positive overfor initiativet. Forældrenes opbakning har været en vigtig opbakning og støtte i arbejdet med at organisere og få elevmæglingen igangsat.
- Løbende dialog med forældre og personale om elevmægling samt fortsat fokus på elevmæglernes kompetenceudvikling og forståelse af deres arbejde er vigtigt for at elevmægling ikke 'drukner' i de mange andre tiltag og 'must do' arbejde på en skole.
- Arbejdet med elevmægling skal fortsat kvalificeres og udvikles for at have et indhold og en form, der er omgivet af anerkendelse og respekt – og som bliver brugt som et konfliktløsningsredskab af både elever og personale, forstået sådan, at personalet er opmærksomme på at sende elever til mæglerne og ikke 'stjæler' konflikterne fra eleverne.
- Planlægning er et 'must'. Det gælder planlægning af elevmæglingsaktiviteterne, gårdvagtssystemet, ad hoc opfølgning på mæglingsforløb, faste møder med elevmæglerne, koordinering internt i tovholdergruppen og med ledelsen, løbende evaluering, informationer til forældre og kollegaer. Få arbejdet med elevmægling ind i skolens årshjul.
- Synliggørelse af elevmægling er afgørende. Profiler elevmægling som et initiativ, hvor elever er en ressource og spiller en aktiv rolle i skolens sociale liv. Brug de gode historier til at skabe opmærksomhed og lær af de sværere situationer til at forbedre initiativet.

Elevmægling har nu fungeret på Hjortespring Skole i næsten tre år. Skolen vurderer, at elevmæglingen har udviklet sig meget og, at elevmæglingen er en stor succes for skolen – det gælder elevmæglerne, der vokser som personer med opgaven, det gælder konflikthåndteringen på skolen, kommunikationen, sproget og de øvrige elevers bevidsthed om og brug af elevmæglerne. Konflikter opstår stadig på skolen, men skolen har nu flere veje til at håndtere og løse konflikterne og et systematisk initiativ, der gør eleverne aktive og medansvarlige. De ældre elever, som er konfliktmægler, har som rollemødder en særdeles positiv effekt på de yngre elever.

Elevmæglerne udtrykker bl.a.:

"Det at være mægler har betydet virkelig meget for mig. Jeg er blevet mere udadvendt, for det er man simpelthen bare nødt til at være, hvis man skal kunne hjælpe små børn. Jeg er blevet mere selvsikker, fordi, der er en masse, både voksne og børn, som er blevet rigtig glade for det jeg gør, og så er jeg også blevet mere glad, fordi jeg har fået muligheden for at lave noget, som jeg bare synes er så fedt" (Pige, 8. klasse).

"Når du sidder med de små elever og lige har løst en konflikt og ser de smiler og giver hinanden hånden, ja det er en ubeskrivelig dejlig følelse. Når jeg efter et par dage tjekker til dem for at høre, om de har fået det bedre, og de svarer "ja meget bedre" og jeg kan se, at de er glade for den hjælp, de fået til at få løst deres konflikt, ja det, det gør hele min dag god, det glæder mig så meget, man føler, "YES JEG HAR GJORT EN FORSKEL!""

"Alt i alt har mægling hjulpet mig rigtig meget. Det har lært mig at håndtere mine egne problemer på en effektiv måde. Det har lært mig at løse konflikter mellem mine venner og selvfølgelig i skolen. Det har lært mig en hel del."

"Jeg håber virkelig inderligt, at mange skoler indfører elevmægling. Det hjælper virkelig med at være, det er vi jo alle interesseret i.. og hvis der er nogle elever med etnisk baggrund, der har lyst til at være mægler ville det være en fantastisk idé at have dem med på "holdet" (dreng, 8. klasse).

Fra modelprojektet om Trivsel og konflikthåndtering er hovedkonklusionerne og anbefalingerne:

- Ledelsens engagement i et nyt projekt er afgørende. Det gælder alle faser som planlægning, mål og perspektiver med projektet, tilførelse af ressourcer og tid, aftaler med det direkte involverede personale og forældre, orientering til øvrig personale og til forældrebestyrelsen, løbende dialog under gennemførelse, tidlig planlægning af næste etape og udmelding om eventuel videreførelse/spredning af et projekt til et mere ordinært tiltag på skolen.
- Den årgang eller det personaleteam, der i et pilotår udfører projektet, skal tildeles ekstra tid til planlægning, koordinering, evaluering og til evt. supervision med eksterne parter. Pilotgruppen skal have en løbende og kontinuerlig kontakt med en ledelesesrepræsentant for at sikre dialogen med ledelsen og dennes øvrige planlægning af skolens opgaver og initiativer.
- Et projekt om trivsel og konflikthåndtering bør ses ind i andre dele af en skoles opgaver, så projektet ikke bliver isoleret til et hjørne af skolens opgaver og til et hjørne af en personalegruppe. Ledelsens skal bl.a. sammen med personalet sætte fokus på hvilke konflikter, der faktisk er tale om i skoleverdenen, hvilke metoder og redskaber, der virker og ikke virker, hvilke tiltag, der allerede nu fungerer og evt. skal udbygges, hvilke kompetencer personalet har og hvilke, der skal tilføjes mv.

- Pilotgruppens erfaringer skal formidles til forældre og det øvrige personale sammen med ledelsens beslutning om projektets videre forløb på skolen samt forventninger og krav til personalets indsats i forbindelse med projektet og dets mål og succeskriterier.
- Arrangementer, der involverer forældre og/eller det øvrige personale bør planlægges og afholdes i samarbejde mellem ledelsen, pilotgruppen, evt. ekstern part og et par repræsentanter for forældre og/eller øvrig personale. Der skal være en klar målsætning med sådanne arrangementer samt gerne en ide om, hvordan der følges med efterfølgende samarbejdsforløb, undervisning, krav, initiativer mv.
- Undervisningsforløb, materialer, elevernes resultater og udtalelser, elevernes ønsker/erfaringer skal formidles til forældre og resten af skolen. Saml materiale til inspiration centralt i hvert personaleteam, gør brug af eleverne som formidlingsrepræsentanter til andre elever. Skab synliggørelse og muliggør konstruktiv dialog om projektet samt perspektiverne med at arbejde med konflikthåndtering og trivsel på skolen.
- Skab gerne kontakt til andre skoler, der også arbejder systematisk med emnet, herunder også med skolemægling. Det giver inspiration og perspektiver til det videre arbejde.

På Holmeagerskolen arbejdede et personaleteam på 5. årgang med sprog, konstruktiv kommunikation, konflikteskalering, samarbejde, ansvarlighed og med eleverne som aktive konfliktlødere i egne konflikter. Personaleteamet var først selv på et intensivt kursus i konflikthåndtering, hvor de også fik konkret materiale til at tage med hjem til undervisning blandt eleverne. Personaleteamet planlagde og gennemførte flere undervisningsforløb og integrerede konfliktanalyse og konfliktløsningsmuligheder i andre fag og i et samarbejde på tværs af de tre spor på årgangen. Forældrene fik også en introduktion til konflikthåndtering og sprogets betydning i konfliktløsning. Det øvrige personale deltog i løbet af projektåret i tre arrangementer, der på forskellig vis knyttede an til projektet. Der var dog ingen krav om, at det øvrige personale tog direkte afsæt i projektets erfaringer. Organiseringen omkring projektet var løs og skolen har efterfølgende valgt ikke at fortsætte med projekt *Trivsel og konflikthåndtering*.

DCUM bruger erfaringerne fra modelprojekterne i rådgivningsarbejdet med skoler, der ønsker at arbejde mere indgående med trivsel og konflikthåndtering på deres skole. Erfaringerne fra Holmeagerskolen danner baggrund for en model om at indføre konstruktiv konflikthåndtering som et mere systematisk initiativ i grundskolen. Erfaringerne fra Hjortespring Skole danner baggrund for en model om at etablere skolemægling, herunder elevmægling, som et initiativ i grundskolen. Modellerne er beskrevet i vejledningsmaterialet samt på brugkonflikten.dk.

Efter kampagnen Brug Konflikten

DCUM har ikke foretaget en evaluering af kampagnen [Brug Konflikten](http://brugkonflikten.dk). I stedet har DCUM givet input til den endelige evaluering af udviklingsprogrammet, som Undervisningsministeriet har iværksat, jf. bilag om input til evaluering af udviklingsprogrammet.

DCUM vurderer dog at være nået ud til målgruppen med kampagne. Det skyldes, at DCUM har sendt materiale (skolepakken) ud til samtlige grundskoler, konferencerne var godt besøgt,

hjemmesiden brugkonflikten.dk har ligget blandt de fem mest besøgte hjemmesider siden offentliggørelsen den 21. marts 2006 og resten af året samt, at filmen Elevmæglerne er vist på landsdækkende TV to gange. Endelig har DCUM siden kampagnestarten fået mange henvendelser fra skoler, der ønsker at starte med elevmægling og i det hele taget sætte fokus på konflikt-håndtering. Der efterspørges bl.a.:

- Rådgivning og supervision
- Kurser for personalet i konflikthåndtering og mægling
- Kurser for elever i konflikthåndtering og mægling
- Coach og supervision i forbindelse med etablering af skolemægling, herunder elevmægling
- Konkret mægling
- Akut rådgivning og udrykning i forbindelse med mobning
- Oplæg og foredrag om konflikthåndtering, mægling og mobning

DCUM kan desværre ikke efterkomme alle henvendelser. I stedet henvises til andre organisationer og ressourcepersoner med viden indenfor det efterspurte. Heller ikke alle henvendelser kan desværre dækkes gennem ekstern henvisning, fx kurser, konkret mægling og akut udrykning.

Bilag: Input til endelig evaluering af udviklingsprogrammet.

Det videre arbejde med tryghed og et godt undervisningsmiljø

DCUM har afsluttet kampagnen [Brug Konflikten](#) og dermed også den del af udviklingsprogrammet, der omhandlede [Tryghed for alle](#) – mobning. Det betyder, at DCUM ikke længere yder en *særlig* indsats på dette område, men i forbindelse med den almindelige rådgivning om undervisningsmiljø, særligt det psykiske undervisningsmiljø, henvises til viden, erfaringer, skoler og materialer, som skoler og interesserede kan drage nytte af. DCUM er fortsat sekretariatet for Det Nationale Samarbejde, Trivselsklæringen, som arbejder for trivsel og mod mobning i grundskolen.

Desuden tilbyder DCUM kvalificeret værktøj, viden og materiale til arbejdet med undervisningsmiljø generelt, herunder selvfølgelig også metoder og værktøjer indenfor trivsel, læring og tryghed i skolen.

DCUM tilråder skolerne at integrere arbejdet med konflikthåndtering, elevmægling og bekæmpelse af mobning i en samlet og systematisk indsats ved at lave antimobbestrategier og trivselspolitik med inddragelse af ledelse, lærer, pædagoger, elever og forældre samt evt. andre lokale institutioner.

For yderligere at kvalificere og efterleve efterspørgslen på rådgivning og kurser om konflikthåndtering, mægling og antimobbestrategier DCUM opretter et korps af praktikere med særlige kvalifikationer indenfor disse temaer. Disse praktikere kan kontaktes direkte af skoler og øvrige interesserede gennem dcum.dk. primo 2007.

Bilag: Beskrivelse af praktikerkorps.